Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences
Journal home page:
http://ijournal.uz/index.php/jartes

TRANSITION TO THE MARKET ECONOMY AND ITS CHARACTERISTICS IN UZBEKISTAN

Saitov Sirojiddin[1]
Achilov Azizbek[2]

Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan

KEYWORDS
transition period to market economy, evolutionary path, revolutionary path, Uzbek model

ABSTRACT
This article shows that the general content of the transition period to the market economy is not to reform individual elements of economic relations or to introduce amendments to economic policy, but to change the entire system of economic relations. The article provides information on the global experience and skills of transition to a market economy, and also provides information on the process of transition to a market economy in Uzbekistan.

2181-2675/© 2022 in XALQARO TADQIQOT LLC.
DOI: 10.5281/zenodo.7381806
This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru)

[1] Assistant, Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan, Jizzakh, Uzbekistan
[2] Student, Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan, Jizzakh, Uzbekistan

iJOURNAL
Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences (JARTES)
VOLUME 1, ISSUE 11 / ISSN 2181-2675

BOZOR IQTISODIYOTIGA O'TISH VA UNING O'ZBEKISTONDAGI XUSUSIYATLARI

KALIT SO'ZLAR:
bozor iqtisodiyotiga o'tish davri, evalyutsion yo'l, revolyutsion yo'l, "o'zbek modeli"

ANNOTATSIYA
Ushbu maqolada bozor iqtisodiyotiga o'tish davrining umumiy mazmuni iqtisodiy munosabatlarning alohida unsurlarini isloh qilish yoki iqtisodiy siyosatga tuzatishlar kiritish emas, balki butun iqtisodiy munosabatlar tizimini o'zgartirishdan iboratligi ko'rsatilgan. Maqolada bozor iqtisodiyotiga o'tishning butun jahon tajriba va ko'nikmalari to'g`risida ma'lumotlar yoritilgan, hamda undan tashqari O'zbekistonda bozor iqtisodiyotiga jarayoni to'g`risida ma'lumot keltirilgan.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish davri – ma'muriy-buyruqbozlik tizimini bartaraf etish yoki tubdan o'zgartirish hamda bozor tizimining asoslarini shakllantirish jarayonlari amalga oshiriluvchi tarixiy davrdir.

Hozirgi davrda bozor iqtisodiyoti dunyoning ko'pchilik mamlakatlari uchun xos bo'lib u turli mamlakatlarda har xil darajada va o'ziga xos xususiyatlar bilan amal qilmoqda va rivojlanmoqda. Bu iqtisodiyotning amal qilish mexanizmi ko'plab asrlar davomida tarkib topib, shakllanib, hozirgi davrda madaniylashgan shaklni kasb etadi va ko'pgina mamlakatlarda hukumron iqtisodiy tizimga aylandi.

Jahon tajribasida bozor iqtisodiyotiga o'tishning barcha yo'llari umumlashtirilib, quyidagi to'rtta asosiy turga bo'linadi:

1) rivojlangan mamlakatlar yo'li;

2) rivojlanayotgan mamlakatlar yo'li;

3) sobiq sotsialistik mamlakatlar yo'li;

4) sotsializm g`oyalarini samarali bozor iqtisodiyotini vujudga keltirish mexanizmi bilan qo'shib olib borish yo'li.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish ikkita yo'l bilan amalga oshiriladi, ular revolyutsion yo'l, ya'ni jadal usulda o'tish yoki evalyutsion yo'l, ya'ni bosqichma-bosqich o'tish mumkin. Birinchi usulda, tub islohotlarni o'tkazish, avvalgi tizimni va tarkib topgan iqtisodiy munosabatlarni birdagina va batamom sindirish talab etilib, «karaxt qilib davolash» usuli («shokovaya terapiya») deb ataladi. Eski iqtisodiy munosabatlarni bosqichma-bosqich yangi bozor munosabatlariga aylantira borib, samarali bozor iqtisodiyotini shikastsiz vujudga keltirish mumkin. Islohotlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, evolyutsion yo'l kamroq ijtimoiy larzalarga olib keladi, ancha izchil va muqarrar.

Mamlakatimizda esa o'ziga xos madaniy, tarixiy, iqtisodiy va tabiiy xususiyatlarini hamda bu yo'ldagi jahon tajribasini hisobga olgan holda revolyutsion to'ntarishlarsiz, ijtimoiy to'qnashuvlarsiz, ijtimoiy himoyani kuchaytirgan holda asta-sekinlik, lekin qat'iyatlilik bilan bosqichma-bosqich rivojlangan bozor iqtisodiyotiga o'tish yo'li tanlandi.

Oʻzbekistonda bozor munosabatlariga oʻtish va keyingi taraqqiyot yoʻli ijtimoiy-yoʻnaltirilgan zamonaviy bozor iqtisodiyotini shakllantirishga yoʻl boʻlib, puxta oʻylab, ishlab chiqilgan, iqtisodiyotni tubdan isloh qilishga qaratilgan "oʻzbek modeli" deb nom qozongan taraqqiyot yoʻli edi. Bu yoʻlni amalga oshirishga birinchi

Prezidentimiz tomonidan ishlab chiqilgan quyidagi beshta muhim tamoyil asos qilib olingan:

- iqtisodiyotni mafkuradan holi qilish, uning siyosatga nisbatan ustuvorligini ta'minlash;
- oʻtish davrida davlatning bosh islohotchi boʻlishi;
- butun yangilanish va taraqqiyot jarayoni qonunlarga asoslanishi, qonunlar ustuvorligining ta'minlanishi;
- bozor munosabatlariga oʻtish bilan bir qatorda aholini ijtimoiy himoyalash sohasida kuchli chora-tadbirlami amalga oshirish;
- bozor munosabatlarini bosqichma-bosqich qaror toptirish.

Xulosa oʻrnida shuni aytish mumkinki, bozor iqtisodiyotiga oʻtish har bir davlat rivoj topishi uchun zarur hisoblanadi. Bunday yoʻldagi mamlakatlar rivojlanish jarayoni aniq rejalar asosida amalga oshiriladi. Shunga yarasha koʻzlangan maqsadga yetib borish ham muqarrarroq boʻladi. Bozor iqtisodiyoti yoʻlidagi mamlakatlardan ochiq turdagi siyosatni talab etiladi. Natijada bu yoʻlda koʻzlangan maqsadga tezroq yetib borish mumkin boʻladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Xaydarov, B., & Saitov, S. (2022). Raqamli iqtisodiyot tushunchasi va afzalliklari. Zamonaviy Innovatsion Tadqiqotlarning Dolzarb Muammolari Va Rivojlanish Tendensiyalari: Yechimlar Va Istiqbollar, 1(1), 634–635. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/zitdmrt/article/view/5390
2. Baxrom Xolmurodovich Xaydarov, Sirojiddin Abduvaliyevich Saitov RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI AMALIY AHAMIYATI VA XORIJIY TAJRIBA // Academic research in educational sciences. 2022. №5. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/raqamli-iqtisodiyot-tushunchasi-afzalliklari-amaliy-ahamiyati-va-xorijiy-tajriba (дата обращения: 29.11.2022).
3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Bozor_iqtisodiyotiga_o%CA%BBtish
4. https://web.ttyesi.uz/wp-content/uploads/2022/04/Otaniyozov.O.O-1.
5. Akramovich N. A. THE PRIORITY OF USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE AGRICULTURAL EDUCATION SYSTEM //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – T. 1. – №. 10. – C. 185-191.
6. Nizametdinov A., Ahmedova H. Elektron ta 'lim metodologiyasi rivojlantirishning usullari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 29-31.
7. Nizametdinov A. A. OLIY TA'LIM TIZIMINING AGRAR SOHASIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR QOʻLLASH USTUVORLIGI. INTERNATIONAL CONFERENCES, 1 (6), 58–60. – 2022.

8. Nizametdinov A. A. OLIY TA'LIM TIZIMIDA AGRAR SOHANING USTUVORLIGI UNDA INNOVATSIYALARNING QULLANISHI. INTERNATIONAL CONFERENCES, 1 (6), 96–98. – 2022.

9. Akramovich N. A. HISTORY, SUBJECT AND OBJECT OF FORMATION OF" MACROECONOMICS" //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 10. – №. 1. – C. 209-210.

10. To'ychiyeva N. Elektron Ta 'lim Tizimining Afzalliklari Va Kamchiliklari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 40-41.

11. Норбеков Х., Туйчиева Н. Формирование конкурентных преимуществ компании //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – T. 1. – №. 1. – C. 589-592.

12. Nodira T., Maxfirat T. FORMATION AND DEVELOPMENT OF PRONUNCIATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN SCHOOL STUDENTS //INTERNATIONAL CONFERENCES ON LEARNING AND TEACHING. – 2022. – T. 1. – №. 1.

13. Nodira T., Maxfirat T. MODERN METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE PRONUNCIATION TO PRIMARY SCHOOL PUPILS IS BASED ON THE JAPANESE EXPERIENCE //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – C. 205-208.

14. Nodira T., Rashid X. PROBLEMS OF INNOVATION MANAGEMENT IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 11. – C. 155-164.

15. Мухтаров Б. А. Оптимальное распределение объемов строительно-монтажных работ //Молодой ученый. – 2018. – №. 22. – С. 427-431.

16. Мухтаров Б. А. Имитационная система прогнозирования факторов в легкой промышленности //Молодой ученый. – 2017. – №. 40. – С. 122-124.

17. G'Aybullayev Sarvar O. et al. O 'ZBEKISTONDA ISTE'MOL SAVATCHASI HOZIRGI HOLATINI VA UNI SHAKILLANTIRISH YO 'NALISHLARI //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 4. – C. 119-125.

18. Azimov Y. H. et al. Olympism and olympic education at the present stage //Фундаментальные и прикладные исследования в современном мире. – 2016. – №. 13-4. – С. 119-121.

19. Rashidov , A. (2022). IQTISODIYOTNI TARTIBGA SOLISHDA NOTARIF USULLARINING O`RNI VA AHAMIYATI. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от http://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1016

20. Rashidov Abror Ro'zimurod o'g'li. (2022). JIZZAX VILOYATI IQTISODIY O'SISH KO'RSATKICHLARI YOKI JARAYONLARI . PEDAGOGS Jurnali, 5(1), 20–22. Retrieved from http://www.pedagoglar.uz/index.php/ped/article/view/290